

Emir Sultan ve Menâkıbnâmelerine Dair Birkaç Not*

ABDULLAH UĞUR

Marmara Üniversitesi

(abdullah.ugur@marmara.edu.tr), ORCID: 0000-0002-5165-7462.

“ ” Uğur, Abdullah. “Emir Sultan ve Menâkıbnâmelerine Dair Birkaç Not.” *Zemin*, s. 3 (2022): 214-230.

* Her zaman olduğu gibi metni okuyup düşüncelerini bildiren Yazma Eser Uzmanı Abdullah Oka'ya teşekkür ederim. Ayrıca metne dair birçok soruya cevap veren Ahmet Murat Özel'e ve Abdullah Taha Orhan'a da müteşekkirim.

Menâkıbnâme literatürü içerisinde kendisi hakkında yazılan yedi adet menâkıbnâme¹ ile önemli bir yer tutan Emîr Sultan, Tanpınar'ın ifadesini de biraz genişleterek sadece on beşinci asırda değil devam eden yüzyıllarda dahi Osmanlı muhayyilesinin en çok işlediği şahıslardan biridir denilebilir.² Bu menâkıbnâmelerin birçoğu ayrı ayrı yüksek lisans çalışmalarına ve doktora tezlerine konu olmuşlardır. Bu kısa araştırma notunda öncelikle Berlin Millî Kütüphanesi'nde Or. Oct. 2860 numarada kayıtlı menâkıbnâme nüshasının yeni bir eser olup olmadığı tartışılacak sonra da yakın zamanda bir yüksek lisans tezine konu olan ve ayrıca neşredilen *Vesîletü'l-Metâlib* dolayısıyla Emîr Sultan menâkıbnâmeleri ve onun hangi tarikata mensup olduğu konusunda kimi noktalara dikkat çekilecektir.

Yeni Bir Menâkıbnâme mi?

Berlin Milli Kütüphanesi'nde Ms. Or. Oct 2860 numara ile kayıtlı olan yazma eser ilk bakışta müellifi meçhul bir menâkıbnâme gibi gözükmektedir.³ İlgili

¹ Tarihsel sırasıyla menâkıbnâmeler ve üzerinlerine yapılan çalışmalar şöyledir:

Yahyâ b. Bahşî, (ö. 940/1533) *Menâkıbu'l-Cevâhir*, Hatice Liman, "Yahyâ Bin Bahşî'nin Menâkıb-ı Emîr Sultân (Menâkıb-ı Cevâhir) Adlı Eseri (İnceleme-Metin)" (Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, 2008); Mustafa Müdâmî (ö. 947/1540) *Menâkıb-ı Emîr Sultan*, Nilüfer Kol, "Kefeli Mustafa Müdâmî Divanı" (Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, 2007); Halepli İbrahim Çelebi (ö. 983/1575) *Vesîletü'l-Metâlib*, Gülser Yaman, "Emîr Sultan Menakıbnamesi: Bir Erken Dönem Velisinin Kerametleri" (Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, 2021); Halepli İbrahim Çelebi, Emîr Sultân Menakıbnamesi, haz. Ömer Said Güler (İstanbul: Büyüyen Ay, 2021); Bursalı Şevkî Çelebi (ö. 960/1553'ten sonra) *Menâkıb-ı Emîr Sultan*, Mustafa Okan Baba, "Menâkıb-ı Emîr Sultân (Metin-İnceleme-Gramer-İndeks)" (Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, 1991); Senâî Çelebi (ö. 970/1563'ten sonra) *Menâkıb-ı Emîr Sultan*, Mehmet Veysi Dörtbudak, "Manisalı Senâyî Çelebi ve Risâle-i Menâkıb-ı Emîr Sultan (Keşif-nâme) Adlı Eseri," *Bursa'da Düünden Bugüne Tasavvuf Kültürü* (Bursa: Bursa Kültür Sanat ve Turizm Vakfı Yayınları, 2004), 3:205-218; Nimetullah Efendi (ö. 970/1563'ten sonra) *Menâkıb-ı Emîr Sultan*, Abdullah Uğur, "Emîr Sultân Menâkıbnâmeleri ve Nimetullah'ın Menâkıb-ı Emîr Sultan Adlı Eseri (İnceleme-Metin)" (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2013); Hüsameddin Bursevî (ö. 1042/1632), *Zübdetü'l-Menâkıb ve Künyetü'l-Metâlib*, Nurettin Kahraman, "Menâkıb-ı Emîr Sultan (Hüsameddin Bursevî) İnceleme Metin" (Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2009). Bunlara bir de Osmanlı döneminde Baldırzâde'nin (ö. 1060/1650) *Ravza-i Evliyâ* adlı eserinden istihraç edilerek 1307/1889'da bastırılan *Tercüme-i Hâl-i Hazret-i Emîr Sultan* da eklenebilir.

² Ahmet Hamdi Tanpınar, *Beş Şehir*, 20. bs. (İstanbul: Dergâh, 2005), 109.

³ Ben nüshayı 2015 yılında fark edip, 93 euro karşılığında dijital bir kopyasını edinmişim. Burada

kütüphanedeki Türkçe yazma eserlerin kataloğunu hazırlayan Manfred Götz de “eserin ne Hüsâmeddin Bursevî, ne Senâî ne de Şevkî menâkıbı ile birebir benzeşmediğini” söyler.⁴ Nüsha besmele, hamdele, salvele ile başlayıp istinsah kaydı ve müstensih'in dua cümleleri ile son bulmaktadır. Bu bakımdan derli toplu “tam bir eser” mahiyetindedir. Bu nüshanın yeni bir menâkıbnâme olup olmadığını değerlendirmeden önce ilgili nüshanın tavsifini verelim:

Baş: [1b] Besmele, hamdele, salveleden sonra, Emîr Sultân Hâzretleri'nin ilâ yevmi'l-kıyâm vâkı' olan ahvâl-i şerîfeleridir. Cümle şürefâ ve 'urefâ ittifâk eylediler ki Emîr Sultân Hâzretleri'nin ıtarık-i şerîfleri bi 'aynihi cediti Hâzret-i Hâbib-i Hudâ Muhammed Muştafâ şallallâhu te 'âlâ 'aleyhi ve sellem...

Sonu: [45a] Kirmastı'da cami 'lerinin civârında türbe-i şerîfeleri zâirlere ma'lûmdur. Evlâdlarından bir maḥdûmları ḳalmışdır ḥâlâ. ḳaddesenallâhu bi-sırrıhi'r-refi'...

Şemseli küçük köşebendli cilt içindedir. İç kapağı ebruludur. Her varakta 13 satır olup harekesiz nesih ile istinsah edilmiştir. Nadiren okunuşu karışabilecek bazı kelimelere (yer adları, özel isimler) hareke de konmuştur. Sözbaşları surh ile metnin geri kalan kısmı ise siyah mürekkeple yazılmıştır. 23 Rebiülahir 1066 (19 Şubat 1656) tarihinde Mustahfız Seyyid Mustafa tarafından istinsah edilmiştir.⁵ Menâkıbnâme metninin çoğu mensur yazılmış olmakla birlikte

şunu da eklemek gerekiyor ki Berlin Kütüphanesi'nin dijital olarak erişime açtığı nüshaların bir kısmı araştırmacılar tarafından talep edildiği hâlde dijitalleştirilmektedir. Aynı kütüphanede bulunan *Envârü'l-Âşıkîn* nüshasının da 320 euro karşılığında dijital bir kopyasını almıştım. Bu nüshalar tarafından dijitalleştirilme ücreti ödendikten sonra kamunun kullanımına açılmıştır. Yani şu aralar sıkça zikredilen “Berlin Kütüphanesi'nin dijitalleştirdiği yazmalardan” ibaresi bir bakıma yanlıştır. 4 “Vorliegendes Werk nicht identisch mit Bursevi Hüsameddin, Mehmed Senai und Şevki gleichnamigen werk.” Manfred Götz, *Verzeichnis Der Orientalischen Handschriften in Deutschland: Türkische Handschriften* (Wiesbaden: Franz Steiner Verlag, 1979), 157.

5 fi 23 rebîü'l-âḫir sene sitte ve sittin ve elf 'an yed-i ahvecü'l-verâ es-seyyid Muştafâ el-mustahfız ḥâk-pâ-yı çâkerân-i ḥâzret-i Sultân Emîr. Müstensih ayrıca “Bu nüsha-yı mübârekeye nâzar edenlerden mercûdur ki ḥâcegân-i kirâmın ervaḥ-ı tayyibeleri ve naḳşibendiyye-yi 'izâmın rūḥ-ı revânları üzere du 'â-güyan ve fâtiha-hân olduḳda kâtib-i nâ-murâdı du 'â-yı ḥayrıla yâd edeler” notunu düşmüştür. Nüshanın zahiriye sayfalarında bulunan notlar ise şöyledir: İlk sayfada “menâkıb-ı Emîr Sultân” ve “inşallâh sultânın ve ḥulefânın ahvâl-i şerîfeleri bir daḥı ırsal olunur” yazmaktadır. Yine aynı sayfada Ms. Or. 1928. 258 ve Ms. Or. Oct 2860 demirbaş numaraları yazılmıştır. Takip eden sayfada “ḥâzret-i senedü'l-fuḳarâ ve melâzzü'd-ḍu 'afâ 'aleyhi rahmeti'l-meliki'l-a 'lâ ḥulefâ-yı kerâmet-şi 'âr ve çhibbâ-yı ḥilâfet-medârlarına her şalavât-ı mefrûzayı edâdan-şonra üçer kerre

her menâkıbın sonunda, anlatılan menâkıb ile ilgili manzum parçalara da yer verilmiştir. Nüsha, Emir Sultan'ın vefatından sonra ortaya çıkan kerametlerle başlar. İlk sekiz keramet Emîr Sultan'a dairdir, takip eden kerametler ise Emîr Sultan'ın vefatından sonra asitanesinde ve diğer tekkelerinde post-nişin olan şeyhlerin biyografilerine/kerametlerine dairdir.

Bu nüshanın ilk başta dikkat çeken özelliği diğer bütün menâkıbnâmelerin bahsettiği "Emîr Sultan'ın Buhârâ'da henüz küçükken kurumuş bir bahçeyi yeşertmesi", "Hz. Muhammed'in kabrinden kendisine nidâ edilmesi", "Hundî Hatun ile evlenmesi" ve benzeri kerametlerin zikredilmemesidir. Yani nüshanın başlangıcı başka hiçbir menâkıbnâme ile benzeşmemektedir. Kataloğu hazırlayan Götz'ü de yanıltan bu olmalıdır.

Aslında bu nüsha Hüsameddin Bursevî'nin menâkıbından müntehab bir nüsha gibi görünmektedir. Bilindiği üzere müntehâbât da klasik edebiyat içerisinde bir telif yöntemidir ve seçme yapan kişiye de müntehib denir.⁶ Bursevî'nin menâkıbnâmesinin Emîr Sultan hakkında yazılan menâkıbnâmeler arasında en hacimli olduğu da göz önüne alınırsa müntehibin niçin diğer menâkıbnâmelere değil de Bursevî'den intihab ettiği açıklık kazanır. Hüsameddin Bursevî'nin menâkıbı Emîr Sultan'ın hayatta iken gösterdiği kerametlerle başlayıp, vefatından sonra gösterdiği kerâmetlerle devam etmekte, sonrasında ise halifelerinin kerametleri zikredilmektedir. Yani eser üç ana kısma bölünebilir. Hüsameddin Bursevî'nin eserinin ikinci kısmı "Emîr Sultan Hazretlerinin İlâ Yevmî'l-Kıyâm olan Ahvâl-i Şerîfeleridir" başlığını taşımaktadır ki Berlin nüshası da besmele-hamdele-salveleden sonra aynı başlıkla başlamaktadır.⁷ Bu bakımdan bu nüshanın Bursevî'nin metninin ikinci ve üçüncü bölümlerinden yapılan seçimlerle ortaya çıkarıldığını düşünmek ve *Müntehabât-ı Menâkıb-ı Hüsameddin Bursevî* olarak adlandırmak makuldür.

bu istiğfâr-ı şerîfi okumağa emr ederler imiş: "Esağfirullâh kavlen ve fi'len esağfirullâh sırren ve cehren" notu vardır. Takip eden sayfada "Hâzret-i seyyidü's-sâdât ve menba'ü'l-'izzü ve's-sa'âdât Sulţân Emîr kıddesallâhu sırrahu'l-haţîr şarîk-i şerîfine girüp bi'at eden kıarındaşlara meşâyil-i 'izâmı telkîn-i tevhlîd-i şerîfden-soñra ta'yîn buyurdukları du'â-yı şerîf ki ism-i Latîf 'adedince yüz yigirmi toköz kerre okumak sipârîş buyurulur her gün Allâhümme yâ latîfu eselüke'l-luţfe fi mâ ceret bihi'l-meķâdir" not bulunmaktadır. Son yaprağın sol üst köşesinde "her ne zaman gelse almak şartıyla para(?) 40" notu vardır.

⁶ Mustafa İsmet Uzun, "Müntehabât," *TDVİA*, XXII, 28-29, <https://islamansiklopedisi.org.tr/muntehabat> (erişim 23 Mayıs 2022).

⁷ Krş. Kahraman, "Menâkıb-ı Emîr," 222, *Menâkıb-ı Emîr Sultan*, Ms. Or. Oct. 2860, 1b.

Fakat nüsha daha yakından incelendiğinde bu çıkarım, yani nüshanın müntehab olması eldeki sorun yumağını açmaktan ziyade daha çözülmez bir hâle getirmektedir. Meselâ müntehibin Bursevî'nin eserinden neden sadece bu kısımları intihab ettiği ve niçin kimi yerlerde Hüsâmeddin Bursevî'nin sıralamasına uymadığı sorulabilir. Bu durumda da akla müstensihlin eksik ve düzensiz bir nüshayı gördüğü gibi istinsah etmiş olması ihtimali gelir. O zaman eldeki nüsha müntehab olmaktan çıkıp sadece eksik bir istinsah hâlini alır.

Fakat müellif/müstensih sadece bununla kalmaz mensur menâkıbnâmeleri takip eden manzum kısımlarda da Bursevî'nin mahlasının geçtiği kısımları istinsahına dâhil etmez. Bu bakımdan müellifin/müstensihlin –Hüsâmeddin Bursevî'den naklen de olsa– yeni bir eser oluşturmak niyetinde olduğu da düşünülebilir. Nitekim Berlin nüshası Hüsâmeddin Bursevî'nin metni ile karşılaştırıldığında basit nüsha farklarının yanı sıra başlıklarda ve içerikte daha büyük farkların olduğu görülür. Meselâ Hüsâmeddin Bursevî'de “Emîr Sultan'ın Acem Seferinde Sultân Süleymân Hân'a Müjdeğâne Göründüğüdür” başlıklı menkıbe Berlin nüshasında “Emîr Sultân hazretlerinin Tebriz fethinde bir ‘azîze görünüp fethi muştuladığıdır” şeklindedir. Bu menkıbe Hüsâmeddin Bursevî'de metnin son menkıbesi iken Berlin nüshasında başlardadır. Yine Berlin nüshasında bu menkıbenin sonunda bulunan:

*‘Asker-i İslâm’a nâşırdır bular
Her gâzâda bil ki hâzırdır bular
Emr-i Hakıla izn-i peygamber ile
Dâimâ halk üzre nâşırdır bular*

dörtlüğü de Hüsâmeddin Bursevî'nin menâkıbında bulunmaz. Hüsâmeddin Bursevî'de “Ve Gine bir Menâkıbe Şerh İdelüm” şeklinde olan başlık, Berlin nüshasında “Emîr Sultân hazretlerinin ba‘de vefât Hâc ‘İsâ Dede merhûma ‘ayânen görünüp bir akçe lutf edüp hacca gidüp gelince niçe hayrât eylediği” şeklindedir. Aynı menâkıb Hüsâmeddin Bursevî'de İsâ Dede'nin kerametleri üst başlığı altında zikredilirken Berlin nüshasında ise Emîr Sultân'ın vefatından sonra zahir olan kerâmetleri arasında zikredilmektedir. Farklar daha açık bir şekilde tablo üzerinde şöyle gösterilebilir:

Hüsâmeddin Bursevî ⁸	Ms. Or. Oct. 2860
Emîr Sultan Hazretlerinin ilâ yevmi'l-kıyâm olan olan ahvâl-i şerîfeleridir	1b Emîr Sultân hazretlerinin ilâ yevmi'l-kıyâm vâkı ' olan ahvâl-i şerîfeleridir
Hikâyet	yok
Emîr Sultan hazretlerinin ba'de vefâtihî türbe-i şerîfeleri yapılırken her gicede mimârına rüyâda talîm eyledikleridir	yok
Emîr Sultan hazretlerinin türbe-i şerîfelerinin gevher-i pâk ıtır-nâk nice dertlere devâ ve marazlara şifâ olub dahi seferde bir kimesne sürünmekle âlât-ı harb tesir itmedüğüdür	yok
el-câmi'a	yok
Emîr Sultan hazretlerinin ba'de'l-fevt ziyâretin inkar edenler sonradan gelüb tarîkinden bey'at eyledikleridir	2a Râvî-i şâhîhü'l-haber nakl-i şarîh üzere Emîr Sultân'ın ba'de'l-intikâl ziyâretin inkâr edenler sonra gelüp tarîk-i şerîfinde bi 'at eyledikleridir
Emîr Sultan hazretlerinin çerâğ-ı şerîfine bırağılan mallar ve âsitâne-i saâdetlerine getirilen esbâblar ve eşğinde kesilen kurbanlar ve rûh-ı şerîfiçün verilen sadaka ve okınanlar...	yok
Emîr Sultan hazretlerinin bir kimesne türbe-i şerîfesinden mübarek amâmesin almak murad idindikde elleri kurıdığıdır	3a Emîr Sultân hazretlerinin türbe-i şerîfesinden bir şaḥş 'imâme-i mübârekeyi almak murâd etdikde elleri kurıdığıdır
Emîr Sultan hazretlerinin mezâr-ı şerîfleri üzerinde gelüb Tuzlavî Şeyh Yahyâ Efendi hazretleri bey'at itdikleridir	5a Emîr Sultân hazretlerinin mezâr-ı şerîfleri üzre Tuzlavî Şeyh Yahyâ hazretleri bi 'at etdikleridir
Emîr Sultan hazretlerinin türbe-i şerîfeleri üzerinde İznîkî Şeyh Kutbüddin hazretleri oğlu olan Çelebi Efendi halvet-i erbaîne girüb dahi tiz çıkdıklarıdır	6b Emîr Sultân hazretlerinin türbe-i şerîfeleri üzerinde İznîkî Şeyh Kutbeddîn-zâde Çelebi efendi halvet-i erba'îne girüp daḥı tiz çıkdıklarıdır

8 Tabloyu Nurettin Kahraman'ın tezini esas alarak hazırladım. Eserin ilk bölümünde bulunan başlıkları tablonun uzamaması için dâhil etmedim. Karşılaştırma için bkz. Kahraman, "Menâkıb-ı Emîr," 222-341.

Emîr Sultan hazretlerine Eşrefzâde Sultan, İbrahim Paşayla selam gönderdigidir	yok
Emîr Sultan hazretlerine İznîkî merhûm Eşrefzâde Efendi hazretleri bir beg ile selam gönderdikde selamın mezâr-ı şerifde alduğıdır	yok
Ve Gine bir Menâkıbe Şerh İdelüm ⁹	7b Emîr Sultân hazretlerini ba'de vefât Hâc 'İsâ Dede merhûma 'ayânen görünüp bir akçe luğf edüp hacca gidüp gelince niçe hayrât eyledüğü
Emîr Sultan hazretlerinin türbe-i şerifelerine gelen hulefâ-i kirâmılarından velâyet ile meşhur Taş Kaldıran Efendi hazretlerinin her senede geldiklerince Emîr Sultan hazretlerinden telemmüz idüb dahi bir seneden bir seneye dek anı vaaz eyledikleridir	yok
Emîr Sultan hazretlerinin kafirde kalaya çıkarken bir kimesneye mededi irdigüdür	yok
Ve Gine bir menâkıb dahi ¹⁰	10a Emîr Sultân hazretlerinin ba'de vefat Uzun Hâsan ile Sultân Mehmed'in mâcerâsında vâkı' olan rivâye[t]dir
Emîr Sultan'ın Acem seferinde Sultan Süleyman Han'a müjdegâne görindigidir	11b Emîr Sultân hazretlerinin Tebrîz fetğinde bir 'azîze görünüp fethi muştuladıdır ¹¹
Emîr Sultan hazretlerinin seccade-i hâssasında kendülerinden sonra da halife olan Hasan Hâce hazretlerinin menâkıb-ı şeriferidir	12b Emîr Sultân hazretlerinin seccâde-i hâşşasında kendilerinden-şonra halife olan Hâsan Hoca hazretlerinin ba'zı menâkıb-ı şerifeleridir
Emîr Sultan hazretlerinin seccade-i hassasında Hasan Hâce'den sonra da halife olan Bedreddin Efendi hazretlerinin bazı menâkıb-ı şerifeleridir	17b Emîr Sultân hazretlerinin seccâde-i hâşşasında Hâsan Hoca'dan-şonra halife olan Bedreddin Efendi'nin ba'zı menâkıb-ı celilesidir

9 Yukarıda belirtildiği üzere Bursevî'nin menâkıbında burada değildir.

10 Bu menkabe Bursevî'de Mustafa Dede'nin kerametlerinin anlatıldığı yerdedir.

11 Bursevî'de son menkabedir.

Emîr Sultan hazretlerinin seccade-i hâssasında Bedreddin Efendi'den sonra halife olan Büyük Lütfullah Efendi'nin bazı menâkıblarıdır	19a Emîr Sultân hazretlerinin seccâde-i hâşşasında Bedreddin Efendi'den sonra halife olan Büyük Lütfullâh Efendi'nin ba'zı menâkabeleridir
Lütfullah Efendi hazretlerinin kendü kelimat-ı şerifelerindendir	yok
Emîr Sultan hazretlerinin seccade-i hâssasında Büyük Lütfullah Efendi'den sonra halife olan damadları Davud Efendi hazretlerinin bazı menâkıb-ı şerifleridir	25a Emîr Sultân hazretlerinin seccâde-i hâşşasında Büyük Lütfullâh Efendi'den sonra halife olan dâmadları Dâvûd Efendi'nin ba'zı menâkıb-ı şerifeleridir
Emîr Sultan'ın seccade-i hâssasında Davud Efendi'den sonra da halife olan Abdurrahman Çelebi Efendi'nin bazı menâkıb-ı şerifeleridir	26a Emîr Sultân hazretlerinin seccâde-i hâşşasında Dâvûd Efendi'den-sonra halife olan 'Abdurrahmân Çelebi Efendi'nin ba'zı menâkabe-i şerifeleridir
Emîr Sultan'ın seccade-i hassasında Abdurrahman Çelebi Efendi'den sonra halife olan Ahmed Çelebi Efendi hazretlerinin bazı menâkıb-ı şerifeleridir	27a Emîr Sultân hazretlerinin seccâde-i hâşşasında 'Abdurrahmân Çelebi Efendi'den-sonra halife olan Ahmed Çelebi Efendi'nin ba'zı menâkıb-ı şerifeleridir
Emîr Sultan'ın seccade-i hassasında Ahmed Çelebi Efendi'den sonra halife olan biraderleri İbrahim Efendinin bazı menâkıblarıdır	28a Emîr Sultân hazretlerinin seccâde-i hâşşasında Ahmed Çelebi Efendi hazretlerinden-sonra halife olan birâderleri İbrâhîm Çelebi Efendi hazretlerinin ba'zı menâkabeleridir
Mersiye	yok
Emîr Sultan'ın seccade-i hassasında İbrahim Efendi'den sonra halife olan oğulları Küçük Lütfullah Efendi hazretlerinin bazı menâkıb-ı şerifleridir	29b Sultân Emîr hazretlerinin seccâde-i hâşşasında İbrâhîm Çelebi Efendi'den-sonra halife olan Küçük Lütfullâh Çelebi Efendi'nin ba'zı menâkıb-ı şerifeleridir
Emîr Sultan hazretlerinin seccade-i gayr-ı hâssasında halife olan kapucuları Ece Baba hazretlerinin bazı menâkıb-ı şerifleridir	30b Emîr Sultân hazretlerinin seccâde-i gayr-ı hâşşasında halife olan Kapucuları Ece Baba hazretlerinin ba'zı menâkıb-ı şerifeleridir
Bir menâkıb dahi	yok
Bir menâkıb dahi	yok
Bir menâkıb dahi	yok

Emîr Sultan hazretlerinin hulefasından seccade-i gayr-ı hâssasında halife olan Hacı İsa Dede hazretlerinin menâkıbına şürû idelüm evvelâ mevlûdî tevâbi-i Manyas'da Elkesi dimekle meşhur karyede vücuda gelmiştir	33b Emîr Sultân hazretlerinin seccâde-i gayrî hâşşasında halife olan Hâc 'İsâ Dede hazretlerinin ba'zı menâkıb-ı şerîfeleridir
Ve nakl-i sahîh ile menkûldır ki gine menâkıb dahi Manyas'dan Burûsa'ya hicretidir	yok
Ve gine nakl-i sahîhle menkûldır ki	yok
Ve gine bir menâkıbe şerh idelüm	7b Emîr Sultân hazretlerini ba'de vefât Hâc 'İsâ Dede merhûma 'ayânen görünüp bir akçe lutf edüp hacca gidüp gelince niçe hayrât eylediği
Yine bir menâkıb dahi	yok
Hacı İsa Dede'nin Sultan Mehmed'e Vardığı	yok
Hacı İsa Dede'nin Bir menâkıbına dahi şürû idelim	yok
Hacı İsa Dede'nin Bir menâkıbı dahi	yok
Hacı İsa Dede'nin Bir menâkıbı dahi	yok
Hacı İsa Dede'nin Bir menâkıbı dahi	yok
Hacı İsa Dede'nin bu menâkıb dahi	yok
Ve gine Hacı İsa Dede'nin bir menâkıbı dahi	yok
Bir menâkıb dahi	yok
Hacı İsa Dede'nin bu menâkıb dahi	yok
Hacı İsa Dede'nin bu menâkıb dahi	yok
Nakl-i sahîh	yok
Şimden girü Hacı İsa Dede'nin kaim-i makamı Hacı Mustafa'nın menâkıbına şürû idelüm	38a Emîr Sultân hazretlerinin seccâde-i gayrî hâşşasında Hâc 'İsâ Dede hazretlerinden-sonra kâim-mağâmları olan Hâc Muştafâ Dede'nin ba'zı menâkıb-ı şerîfeleridir
Ve gine menkuldir ki	yok
Ve gine menkuldir ki	yok

Ve gine bir menâkıb dahi	10a Emîr Sultân hazretlerinin ba'de vefat Uzun Hasan ile Sultân Mehmed'in mâcerasında vâkı' olan rivâye[t]dir
Gıbbu hâzihî	yok
Gine nakl olunmuşdur ki	yok
Ve gine menkuldir kim	yok
Emîr Sultan hazretlerinin seccâde-i gayr-ı hassasında halife ve tamam mertebede manzurları olan Alaşehir'de medfun Şeyh Sinan hazretlerinin bazı menâkıbıdır	40a Emîr Sultân hazretlerinin seccâde-i gayr-ı hâşşasında halife ve tamam mertebe manzûr-ı olan Alaşehir'de medfun Şeyh hazretlerinin ba'zı menâkıb-ı şerifleridir
Emîr Sultan Hazretlerinin seccade-i gayr-ı hâssasında halife-i hulefaları olan Tuzlavi Yahya Efendi hazretlerinin bazı menâkıb-ı şerifeleridir	40b Emîr Sultân hazretlerinin seccâde-i gayr-ı hâşşasında halife-i hulefâsı olan Tuzlavî Yahyâ Efendi hazretlerinin menâkıb-ı celileleridir ¹²
Emîr Sultan Hazretlerinin seccade-i gayr-ı hâssasında halife-i hulefaları olan Şeyh Nimetullah efendi hazretlerinin bazı menâkıb-ı şerifeleridir	41a Emîr Sultân hazretlerinin seccâde-i gayr-ı hâşşasında halife-i hulefaları olan Ni'metullâh Efendi hazretlerinin ba'zı menâkıb-ı şerifeleridir
Emîr Sultan Hazretlerinin seccade-i gayr-ı hâssasında halife-i hulefaları olan Keşfi Efendi hazretlerinin bazı menâkıb-ı şerifeleridir	41b Emîr Sultân hazretlerinin seccâde-i gayr-ı hâşşasında halife-i hulefaları olan Keşfi Efendi hazretlerinin ba'zı menâkıb-ı cemileleridir
Emîr Sultan Hazretlerinin seccade-i gayr-ı hâssasında halife-i hulefaları olan Şeyh Câmîü'l-kitab Gavs Efendi hazretlerinin bazı menâkıb-ı şerifeleridir	42b Emîr Sultân hazretlerinin seccâde-i gayr-ı hâşşasında halife-i hulefaları olan Şeyh 'İvaz ¹³ Efendi'nin ba'zı menâkıb-ı celileleridir

Berlin nüshası meydana getirilirken Bursevî'nin sıralamasını uyulmadığı ve özellikle çokça kerameti zikredilen İsa Dede ve Mustafa Dede'nin kerametlerinden sadece birkaçının metne dahil edildiği görülür. Bu veriler ışığında bu nüshanın Bursevî'den müntehab olsa bile bu kaynağın zikredilmeyerek kimi değişiklikler yapılması onu yeni bir menâkıbnâme hüviyetine koymuştur demek doğru olur kanaatindeyim.

Bu küçük yazma eseri incelerken geçmişte not aldığım, bir kenarda biriken kimi bilgilerin de dolaşıma girmesi gerektiğini düşündüm. Yakın zamanda Emîr

¹² Ms. Ort. Oct. 2860'da bu başlığın altı boştur.

¹³ Bu isim Kahraman'ın tezinde "Gavş" şeklinde yazılmıştır. Kahraman, "Menâkıb-ı Emîr," 320.

Sultan üzerine yapılan çalışmalar da olması bu yöndeki düşüncemi kuvvetlendirdi. Yazının bu ikinci kısmında son zamanlarda Emîr Sultan ve halifeleri hakkında yapılan yayınlar çerçevesinde bazı bilgileri tashih etmeye ve bazı yeni bilgiler vermeye çalışacağım.

***Vesiletü'l-Metâlib* Vesilesiyle: Emîr Sultan'ın Halvetîliği ve Hasan Hoca'ya Dair** İbrahim Halebî'nin yazdığı *Vesiletü'l-Metâlib* adlı Emîr Sultan menâkıbı 2021 yılında Gülser Yaman'ın hazırladığı yüksek lisans tezine konu oldu ve aynı yıl Ömer Said Güler tarafından neşredildi. Ömer Said Güler'in bitirme tezi olarak hazırladığı eser üzerine çalışmaya devam etmesi ve oldukça kapsamlı bir araştırma ortaya koyması Emîr Sultan üzerine yapılan çalışmalar için oldukça sevindirici. Güler, bugüne kadar sadece bir nüshası bilinen eserin Kayseri Raşid Efendi kütüphanesinde ikinci bir nüshasını da tespit etmiş ve bu iki nüshadan tahkikli bir neşir meydana getirmiştir.¹⁴ Bundan daha önemlisi bu zamana kadar yapılan çalışmalarda –hazırladığım yüksek lisans tezi de buna dâhildir– hakkında sadece çok kısıtlı bilgilerin aktarıldığı Halepli İbrahim Çelebi hakkında, Güler yeni bilgilerle geniş bir biyografi kaleme almıştır.¹⁵ Bununla birlikte Güler'in kitabında “Tespit ve Tashihler” bölümü altında Emir Sultan'ın tarikatına dair kimi çıkarımlarında önemli birkaç kaynağı hiç kullanmadığı göze çarpar. Bu kaynaklar Mustafa Utku tarafından neşredilen ve Emîr Sultan'ın ilk halifesi Hasan Hoca'ya (ö. 845/1441-42) ait *Müzillü's-Şükûk*¹⁶ ve üçüncü halifesi olan Lütfullah

14 Gülser Yaman'ın tezinden bu ikinci nüshadan haberi olmadığı anlaşılıyor. Yaman, “Emîr Sultan Menâkıpnamesi,” 108.

15 Gülser Yaman'ın da tezinde kısıtlı bilgileri tekrar ettiği görülmektedir. Yaman, “Emîr Sultan Menâkıpnamesi,” 16. Bu eksikliklere rağmen Yaman'ın tezi yayınlanmış menâkıbnâmelerin bölüm başlıkları ve içerik olarak karşılaştırılmasını içermesi bakımından son derece önemlidir. Benim hazırladığım yüksek lisans tezinde oldukça eksik bir şekilde yapmaya çalıştığım ve Yaman'ın da haklı olarak eleştirdiği menâkıbnâmeler kanonu konusunu Yaman, sebab-i telifleri, kerametleri ve motifleri karşılaştırarak geniş bir çerçevede ele alır. Yaman'ın çalışmasına Senâî'nin menâkıbnâmesi de eklenirse Emîr Sultan'ın değişen siyasi, sosyal olaylarla birlikte müellifler tarafından ihtiyaca göre nasıl tekrardan kurgulandığı, müelliflerin neyi dışarda bırakıp neyi eklediği gibi önemli sorular büyük ölçüde açıklığa kavuşur diye düşünüyorum.

16 Hoca Hasan Efendi, “Müzillü's-Şükûk,” *Emir Sultan Hazretlerinin Menâkıbeleri*, haz. Mustafa Utku (Bursa: Uludağ Yayınları, 2011), 213-327. Atatürk Kitaplığının katalog bilgilerine güvenerek bu eserin bir nüshasının Osman Ergin yazmaları arasında 1042 numarada kayıtlı olduğu bilgisini yüksek lisans tezimde vermiştim. Fakat katalog bilgisi yanlış olup nüshanın içerisinde bu eser bulunmamaktadır.

Karâmânî'nin (ö.893/1487-8) telifi olan *Cenâhü's-Sâlikîn*¹⁷ adlı eserlerdir. Konuya vâkıf olanların malumu olduğu üzere Emir Sultan'ın tarikatı kimden ahz ettiği belli değildir. Onun Nakşibendî, Kübrevî, Nurbahşî veyahut Halvetî olduğu ileri sürülmüşse de kesin bir sonuca ulaşamamıştır.¹⁸ Oysa *Cenâhü's-Sâlikîn*'de Emîr Sultan'ın ihdas ettiği tarikatın isminin "Buhâriyye" tarikatı olduğu açıkça yazılmıştır.¹⁹ Bununla birlikte Hüseyin Vassâf (ö. 1929) da Emîr Sultan'ın Nurbahş hazretlerine nisbetleri olduğu gibi silsile-i tarikatının farklı olduğunu belirtir ve "silsile-i Emîriyye" başlığı altında farklı bir silsile verir.²⁰ Ahmed el-Bedevisi'nin kurduğu tarikatın da kimi zaman Ahmedîyye kimi zaman Bedevîyye diye isimlendirildiği göz önüne alınırsa bu ikili isimlendirme usulünün cari olduğu görülür.²¹ Nitekim Süleymaniye Kütüphanesi Ayasofya 1858 numarada kayıtlı *Seyrû's-Sâlikîn ve Sirâcü's-Sâirîn* adlı tasavvufî eserin müellifi de kendisini "el-Germiyânî muvattanen, el-Hanefî mezheben, el-Emîrî meşreben" diye tanıtmaktadır. II. Bayezid'e (ö. 918-1512) sunulmuş olan bu eserin içerisinde müellif, Seyyid Muhammed bin Seyyid Ali el-Mekki el-Hüseynî el-Hanefî adlı bir zatı şeyhi olarak anmakta ve övmektedir ki bu zat Emîr Sultan ile akraba olduğunu öne sürerek postta hak iddia eden Pîr Emîr'den (ö 909/1503-4'ten sonra) başkası değildir.²² Müellifin "el-Emîrî meşreben" ifadesi de açıkça Emîr

17 Lütfullah Karamânî, "Cenâhü's-Sâlikîn," *Emir Sultan Hazretlerinin Menâkıbeleri*, haz. Mustafa Utku (Bursa: Uludağ Yayınları, 2011), 331-348.

18 Konu hakkındaki tartışmalar için bkz. Uğur, "Emir Sultan", 25-29; Güler, "Tespit ve Tasahihler", 34-50.

19 Utku bu eserin Bursalı Mehmed Tahir (ö. 1925) tarafından istinsah edilmiş muahhar bir nüshasını tercüme etmiştir. Bu nüsha bugün Üsküdar Selim Ağa Kütüphanesi, Hüdaî Efendi 588 numarada kayıtlıdır. Eserin daha kadim bir diğer nüshası ise 55 Hk 512 numara ile Samsun İl Halk Kütüphanesi yazmaları arasında kayıtlıdır ve Bursalı'nın istinsahı ile farklılıklar bulunmaktadır. Samsun nüshasında Lütfullah Efendi tarikatının adının Buhâriyye olduğunu kendisinden bahsederken açıkça şu şekilde belirtir: "...ve hüve el-hanefiyyü mezheben ve's-seyyidü'l-Buhârî meşreben..." Bu bölüm Bursalı'nın istinsahı olan nüshada bulunmadığı için Utku'nun neşrinde de eksiktir. Evvel emirde iki nüshanın karşılaştırılarak yeni bir edisyonun ortaya konması elzemdir.

20 Osmanzâde Hüseyin Vassâf, *Sefîne-i Evliyâ*, haz. Mehmet Akkuş, Ali Yılmaz (İstanbul: Kitabevi, 2006), 5: 297.

21 Mustafa Kara, "Bedevîyye," *TDVİA*, V, 318-319. <https://islamsiklopedisi.org.tr/bedeviyye> (erişim 23 Mayıs 2021).

22 Süleymân bin Yûsuf bin Hızır, *Seyrû's-Sâlikîn ve Sirâcü's-Sâirîn*, SK-Ayasofya 1858, 38a. Pîr Emîr Abdurrahman Halife'nin postnişinliği zamanında Bursa'ya gelip Emîr Sultan'ın postunda

Sultan'ın tarikatını işaret etmektedir. Yine de Buhâriyye/Emîriyye tarikatının hangi tarikattan neşet ettiği henüz çözümlenmemiş bir sorun olarak önümüzde durmaktadır.

Güler, özellikle Emîr Sultan'ın Halvetîliği meselesinde Yûsuf Sinâneddin b. Ya'kûb'un (ö.988/1581) *Tezkire-i Halvetiyye* adlı eserine müracaatla Emîr Sultan tariki ile Halvetîlik arasında bir çekişme olduğunu, bu sebeple Emîr Sultan'ın Halvetî olamayacağını belki daha sonraları asitaneye şeyh olan Halvetî şeyhleri sebebiyle bu düşüncenin yaygınlaşmış olabileceğini dile getirir.²³ Oysa, bu bir bakıma uzak kaynağı kullanmadan önce hem Lütfullah Karamânî'nin eserine hem de Nimetullah'ın ve Bursevî'nin menâkıbnâmelerine başvurulmuş olsaydı Emîr Sultan tarikinde terim anlamıyla halvetin olmadığı, bu bakımdan da onun Halvetî olamayacağı daha vâzıh bir şekilde açıklanmış olurdu. Lütfullah Efendi *Cenâhü's-Sâlikîn* adlı eserinde şöyle demektir: "Eğer bana niçin bu Buhâriyye tarikatının yüce, şerif eşliğinde halvet olmadığı ve neden fukarânın musiki ile uğraşmadığı/cehri zikir yapmadığı(?) ve diğer tarikatlarda olduğu gibi vâkıatlarını neden açıklamadığı sorulursa..."²⁴ Metnin takip eden kısmında da bizzat Emîr

hak iddia etmiş ve kısmen de başarılı olmuştur. Hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. bkz. Kâmil Kepecioğlu, *Bursa Kütüğü*, haz. Hüseyin Algül, Osman Çetin (Bursa: Büyükşehir Belediyesi, 2009), 4:41-42; Pîr Muhyiddîn, *Şefâat-nâme*, haz. Meliha Yıldırım Sarıkaya (İstanbul: Önsöz Yayıncılık, 2012), 23-27. Halvet konusu büyük ihtimalle Abdurrahman Halife (ö. 930/1523-4) ve Pîr Emîr arasındaki tartışmalar da rol oynamış ve belki bu sebeple Pîr Emîr ve takipçileri tariklerine Buhâriyye'den ziyade Emîriyye ismini de vermiş olabilirler. Uğur, "Emîr Sultan," 13. Bu yazmadan beni haberdar eden Mehmet Arıkan'a teşekkür ederim.

23 Güler, "Tespit ve Tashihler," 39-43

24 İbarenin Arapçası şöyledir: "izâ seeltenî lime lâ tekûnu halvetu fî hâzihi'l-atabeti'l-âliyeti'l-şerîfeti'l-buhâriyye -rafa'allahu te'âlâ fî'd-dünyâ ve'l-âhire- ve lime lâ yurannî el-fukara ve lâ tutlâ el-vâkı'ât ale'l-fukarâ et-talibîn es-sâdkîn kemâ yürvâ fî bâbi'l-meşâyih" Lütfullah Karamânî, *Cenâhü's-Sâlikîn*, 55 Hk 512, 11a-12b. Sayfaları sonradan yanlış ciltlenmiş olan bu nüshanın istinsahı dolayısıyla ibareleri de kimi yerlerde oldukça sorunludur. Arapça ibarenin okunuşu için birçok kişiye danıştım. Yardımları için özellikle Semih Ceyhan'a ve Orkhan Muskhonov'a teşekkür ederim. Bu ibare Utku'nun neşrinde şöyledir: "Bu Buhariyye tarikatında neden halvetin olmadığı ve fukarânın neden meşâyih-i kirâmın âdeti olduğu üzere rüyalarını tabir etme görüşünde olmadıkları sorarsan..." Utku'nun neşrinde takip eden kısımda "Bu Buhâriyye silsilesi nakşibendiyye silsilesi gibi bu kısımdandır. Onlar nerede olsa halvettedirler." ibareleri de bulunmaktadır. Fakat 55 Hk 512 numaralı yazmada "nakşibendiyye silsilesi gibi" ibaresi yoktur. Krş; Lütfullah Karamânî, "Cenâhü's-Sâlikîn," 345; Lütfullah Karamânî, *Cenâhü's-Sâlikîn*, 12b.

Sultan'dan naklen tariklerinde halvetin olmadığı açıkça dile getirilir. Ayrıca hem Nimetullah Efendi'nin menâkıbında hem de ondan naklen Hüsâmeddin Bursevî'de Lütfullah Efendi ile Halvetîler arasında bir çekişmenin olduğunu gösteren pasajlar vardır:

"... Nihâyetde mestûr olduklarından bir gün **iki halvetî şûfisi** gelüb sulţân hâzretle-rinüñ türbe-i muţahharasını ziyâret idüb harem-i şerîfün içinden şehir tarafına olan kapudan birisi kapuyı çıkmış biri kapunun içerüsünde düşüb teslîm-i ruh eyleyüb fevt oldukda Luţfullah hâlife hâzretleri halvetinde ba'z kimesneler ile muşâhabat iderler imiş fi'l-hâl dimiş ki "**İki kelb** gelüb sulţân hâzretlerinüñ haremine girdü yetişüb birini çalub öldirdüm. Birine yetişemedüm."²⁵

Bu deliller ışığında Emîr Sultan'ın Halvetî olmadığı âşikârdır. Oysa Sinan Uyğur tarafından 2016 yılında yayınlanan ve Emîr Sultan'ın ilk halifesi olan Hasan Hoca'ya atfedilen *Sülûkü'l-Âşıkîn* adlı eserde hem halvete hem de vâkıat yani rüya tabir etmenin âdâbına ve önemine dair bölümler vardır.²⁶ Üstüne üstlük Sinan Uyğur'un tespitine göre Hasan Hoca'nın mahlası da Hasan Halvetî'dir. Peki bu durum nasıl mümkün olabilir? Bir taraftan menâkıbnâmeler ve Lütfullah Efendi'nin yazdıkları dururken Hasan Hoca'nın kaleme aldığı metinlerde halvet terimi ve rüya/vâkıa tabirine dair edepler niçin vardır?

Uyğur, Hasan Hoca'nın mahlasını "onun tarikatıyla ilgili değil de kişiliğiyle ilgili olduğu" şeklinde yorumlar.²⁷ 2013'te yayınladığı makalesinde bu eserlerin Hasan Hoca'ya ait olduğunu daha emin bir şekilde dile getirirken²⁸ daha sonraki çalışmalarında "müellifin kimliği hususunda kesin bir sonuca ulaşmak mümkün olmasa da onun Emîr Sultan'dan sonra dergahın başına geçen Hasan Hâce b. Yûsuf olabileceğini bazı veriler göstermektedir" der.²⁹ Delil olarak da Hasan Halvetî'nin eserlerinin bulunduğu mecmuada onun eserlerinden önce Yahyâ b.

²⁵ Uğur, "Emir Sultan," 153; Kahraman, "Menâkıb-ı Emir", 253. Halvetî dervişlerinin kelbe/köpeğe benzetildiği bir diğer menâkıb için bkz. Uğur, "Emir Sultan," 167; Kahraman, "Menâkıb-ı Emir", 262.

²⁶ Halvet hakkındaki kısımlar için bkz. Sinan Uyğur, *Hasan Halvetî'nin Sülûkü'l-Âşıkîn*'i (Ankara: Altınordu Yayınları, 2016), 182. rüya tabir etmenin önemi ve âdâbı için bkz. Uyğur, *Hasan Halvetî'nin*, 266; 274-275. "üşde edeb-i rü'yâdan dahı diyelüm, tâ kim rü'yâ 'arz eylemek dahı biline..."

²⁷ Uyğur, *Hasan Halvetî'nin*, 20.

²⁸ Sinan Uyğur, "Hasan Hâce b. Yûsuf (Rumeli-Yenişehir, 138?-Kudüs 1441) ve Eserleri," *EKEV*, s. 57 (2013): 290-292.

²⁹ Uyğur, *Hasan Halvetî'nin*, 17.

Bahşı'nın Emir Sultan menâkıbının bulunmasını ve sonunda Hasan Halvetî'nin eserlerine paralellik gösteren bir *Kıssa-ı Mûsâ* metni bulunmasını öne sürer. Ayrıca mecmuanın "Kaya" adlı müstensihinin de "Emir Sultan Dergahı müntesibi" olduğunu ifade eder. Nimetullah Efendi'nin Hasan Hoca'nın şiirlerinden örnek olarak verdiği "zahirini halk beğendi sûfi koydurdun adun/ Bâtının dahı arıtgıl varısa Hak'dan udun" beytinin de *Dîvân* içinde bulunmamasını bazı yaprakların düşmüş olması ile açıklar.³⁰

Oysa Uyğur, Nimetullah Efendi'nin menâkıbnâmesini daha dikkatli okusaydı orada Hasan Hoca'ya ait sadece bir beytin değil tam bir şiirin de verilmiş olduğunu ve bu şiirin de kendi yayınladığı *Dîvân* içerisinde yine bulunmadığını ve mahlasının da "**Hasan Hâce'nün** sözü bir mücrim kul kendözü / Sende acıldı gözi şeyhüm Emîr Sultan'um" şeklinde olduğunu yani Derviş Hasan yahut Hasan Halvetî olmadığını görecekti.³¹ Bununla birlikte Uyğur'un ikinci delili yani "mecmuanın bir bütünlük arz etmesi"ne ise şöyle cevap verilebilir ki bu metinlerin hepsinin Buhâriyye tarikatı ile ilgili olmasını yahut müntesipleri hakkında yazılmış olmasını gerektirecek bir durum değildir. Bu delil bizi Uyğur'un son delili olan müstensihin "Emir Sultan Dergahı müntesibi" olmasına götürür. Müstensihin kendisi hakkında yazdıkları şunlardır:

Bu kitâbı yazanını ismi Kaya

Cümle mahlûkun hâki olmuşdur gedâ

Rahmet aña kim duâyıla aña

Dahı cümle akrabasına ve hem aña

Okıyanı yazanı dinleyeni

Rahmetünle yarlıgağıl yâ Ganî

Hak Te'âlâ rahmet itsün anlara

Hem okuyup müstemi' olanlara

Cümleñün hakkında söz bitdi hemîn

Rahmet etgil yâ İlâhe'l- 'âlemîn

30 Sinan Uyğur, *Hasan Halvetî'nin Dîvân-ı İlâhiyât'ı* (Erzurum: Fenomen Yayınları, 2016), 12-13.

31 Şiirin tamamı için bkz. Uyğur, "Emir Sultan," 107-108.

Birçok Osmanlı yazmasında müstensihinin dua istediği cümlelerin burada da tekrar edildiği görülür. Görülemeyen ise Kaya'nın herhangi bir şekilde Buhâriyye tarikatı ile bağıdır. Eğer "an fukarâ-i Emîr Sultan", "an dervîşân-ı Emîr Sultan", "hâk-pâ-yı çâkerân-ı Emîr Sultan" gibi bir ibare olsa idi o zaman Kaya'nın, Emir Sultan dergahı ile bir bağı yahut Emîr Sultan'a bir gönül bağı olduğu söylenebilirdi. Kaldı ki müstensihinin böyle bir mensubiyeti bulunsa bile bu metinlerin Hasan Hoca ile irtibatı olduğuna yine delil teşkil etmezdi. Bu bakımdan Uygur'un yayınladığı metinlerin Emîr Sultan'ın ilk halifesi olan Hasan Hoca ile bir ilişkisi olduğunu söylemek eldeki veriler ışığında mümkün değildir.

Son olarak iki Emîr Sultan menâkıbnâmesine daha değinmek gerekiyor. Öncelikle Senâyî'nin menâkıbnâmesinin yazma bir nüshası olduğuna işaret etmeme rağmen bu bilgi bir türlü dolaşıma girmedi ve sonra yapılan çalışmalarda da eserin Osmanlı dönemi matbu nüshalarına atıf yapılmaya devam edildi.³² Süleymaniye Kütüphanesi Galata Mevlevihanesi koleksiyonu 120 numarada kayıtlı olan nüsha eserin bugün için bilinen tek nüshasıdır. Bu menâkıbnâmenin de akademik bir neşrinin yapılması Emîr Sultan çalışmaları için elzemdir. Öte yandan Yahyâ b. Bahşî'nin menâkıbı her ne kadar Hatice Liman tarafından çalışılmış olsa da sözü geçen çalışma sadece bir nüshaya dayanmaktadır. Son bulgulara göre ise menâkıbnâmenin on dokuz adet nüshası bulunmaktadır³³ ve edisyon-kritiklik bir neşre ihtiyacı vardır. Umulur ki bu çalışmalarla birlikte Emîr Sultan'a dair yeni bilgiler ortaya çıkarılıp bu önemli ismin etrafındaki sisli hava biraz daha dağıtılır ve daha net bir resim ortaya çıkar.

Kaynaklar

- Dörtbudak, Mehmet Veysi. "Manisalı Senâyî Çelebi ve Risâle-i Menâkıb-ı Emîr Sultan (Keşif-nâme) Adlı Eseri." *Bursa'da Düünden Bugüne Tasavvuf Kültürü*. c.3. Bursa: Bursa Kültür Sanat ve Turizm Vakfı Yayınları, 2004.
- Götz, Manfred. *Verzeichnis Der Orientalischen Handschriften in Deutschland: Türkische Handschriften*. Wiesbaden: Franz Steiner Verlag, 1979.
- Güven, Ömer. "Yahyâ bin Bahşî'ye Ait Emîr Sultân Menâkıbnâmesinin İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi TY.7 Numarada Kayıtlı Olan Nüshası Üzerine." *Karabük Türkoloji Dergisi*, s. 4 (2021): 12-37.

³² Güler, 65.

³³ Ömer Güven, "Yahyâ bin Bahşî'ye Ait Emîr Sultân Menâkıbnâmesinin İ.Ü. Nadir Eserler Kütüphanesi TY.7 Numarada Kayıtlı Olan Nüshası Üzerine," *Karabük Türkoloji Dergisi*, s. 4 (2021): 12-37.

- Hatice Liman, "Yahyâ Bin Bahşî'nin Menâkıb-ı Emîr Sultân (Menâkıb-ı Cevâhir) Adlı Eseri (İnceleme-Metin)." Yüksek Lisans Tezi. Uludağ Üniversitesi, 2008.
- Hoca Hasan Efendi, "Müzîlü's-Şükûk." *Emir Sultan Hazretlerinin Menkıbeleri*. Hazırlayan Mustafa Utku. Bursa: Uludağ Yayınları, 2011.
- Kara, Mustafa. "Bedeviyye," *TDVİA*, V. <https://islamansiklopedisi.org.tr/bedeviyye> (erişim 23 Mayıs 2021).
- Kepecioğlu, Kâmil. *Bursa Kütüğü*. Hazırlayanlar Hüseyin Algül, Osman Çetin. c.4. Bursa: Büyükşehir Belediyesi, 2009.
- Lütfullah Karamânî, "Cenâhü's-Sâlikîn." *Emir Sultan Hazretlerinin Menkıbeleri*. Hazırlayan Mustafa Utku. Bursa: Uludağ Yayınları, 2011.
- _____. *Cenâhü's-Sâlikîn*. Samsun İl Halk Kütüphanesi. 55 Hk 512.
- _____. *Cenâhü's-Sâlikîn*. Üsküdar Hacı Selim Ağa Kütüphanesi- Hüdayi Efendi 588. *Menâkıb-ı Emîr Sultan*. Berlin Milli Kütüphanesi Ms. Or. Oct. 2860.
- Mustafa Okan Baba, "Menâkıb-ı Emîr Sultân (Metin-İnceleme-Gramer-İndeks)." Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, 1991.
- Nilüfer Kol, "Kefeli Mustafa Müdâmî Divanı." Yüksek Lisans Tezi. Boğaziçi Üniversitesi, 2007.
- Nurettin Kahraman, "Menâkıb-ı Emîr Sultan (Hüsameddin Bursevî) İnceleme Metin" Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, 2009.
- Osmanzâde Hüseyin Vassâf. *Sefîne-i Evliyâ*. c.5. Hazırlayanlar Mehmet Akkuş, Ali Yılmaz. İstanbul: Kitabevi, 2006.
- Pîr Muhyiddîn. *Şefâat-nâme*. Hazırlayan Meliha Yıldırım Sarıkaya. İstanbul: Önsöz Yayıncılık, 2012.
- Süleymân bin Yûsuf bin Hızır. *Seyrû's-Sâlikîn ve Sirâcü's-Sâirîn*. Süleymaniye Kütüphanesi-Ayasofya 1858.
- Tanpınar. Ahmet Hamdi. *Beş Şehir*. 20. bs. İstanbul: Dergâh, 2005.
- Uğur, Abdullah. "Emîr Sultân Menâkıbnâmeleri ve Nimetullah'ın Menâkıb-ı Emîr Sultan Adlı Eseri (İnceleme-Metin)." Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, 2013.
- Uygur, Sinan. "Hasan Hâce b. Yûsuf (Rumeli-Yenişehir, 138?-Kudüs 1441) ve Eserleri." *EKEV*, s. 57 (2013): 283-294.
- _____. *Hasan Halvetî'nin Dîvân-ı İlâhiyât'ı*. Erzurum: Fenomen Yayınları, 2016.
- _____. *Hasan Halvetî'nin Sülûki'l-Âşıkîn'i*. Ankara: Altınordu Yayınları, 2016.
- Uzun, Mustafa İsmet. "Müntehâbât," *TDVİA*, XXII. <https://islamansiklopedisi.org.tr/muntehabat> (erişim 23 Mayıs 2022).
- Yaman, Gülser. "Emîr Sultan: Menakıbnamesi: Bir Erken Dönem Velisinin Kerametleri." Yüksek Lisans Tezi. Boğaziçi Üniversitesi, 2021.